

SERIES ALPHABETICA huius
VOLUMINIS.

A	
De Actionum cessione	952.
in successoris universales	972.
necessaria	986.
Alienatione	686.
A. R. P. G. L. G.	123.
Assurance	668. b.

C	
De Cambijs	674.
Codicillis	392.
Collatione	271.
Comodato	538.
Conductione	612.
Conditionibus	344.
Conubijs iure	69. 75.
Constitutionibus P. P.	45.
Contradijs innominatis	650.
Cessione actionum	952. 972.
.	986.
Civitatibus mutuo	500.

D	
De Decretis	45.
Delegatione	910.
Deposito	550.
Denunciatioe litis	636.
Divisionibus iuris	i.
Domino	123.

E	
De Errore	778.
Evidentijs	626.
Excussiois Except.	924.

F	
De Fide	704.

I	
De Institutione Heredu	309.
Inventario	412.
Integri restitutione	808.
iuris divisionibus	i.
iure conubijs	75.
restitutionis	428.
retentionis	884.
innominatis g. libis	650.

L	
De Legitimatione	83.
Legitima	237.
Locatione	612.
Legibus	17.
Litis denunciatioe	636.

M	
De Matera tutela	98.
Metus. restitutione	632.
Monopolis	592.
Mutuo civitatis	500.
Novatione	896.
Optione	381.

42

782

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ!
DISPUTATIO JURIDICA
PRIMA

De
POENITENTIA
IN GENERE

Auctoritate, & Permissu Includæ Facultatis Juridicæ,
in celeberrimâ Academiâ Lipsiensi

Habita

D. VI. Mensis Julij ANNO MDCCCXXXVII.

PRÆSIDE

POLYCARPO VVIRTH,
Philos. & J. U. Doct.

RESPONDENTE

M. MICHAELE VVIRTH.

LIPSIAE,

Repetita Typis BAUERIANIS

ANNO MDCCLII.

76

DISPUTATIO JURIDICA
PRIMA
THESE
PONENTIA

IN GENERE

Angoniar & P...
in celeberrima Academia ...

...
D. VI Mensis Julij Anno 1630 XXXVII

PRÆSIDE

POLYCARPO VIRTH

RESPONDENTE

M. MICHAELI VIRTH

...
Anno 1630 III

THESIS I.

Acturi de POENITENTIA (quam materiam singularem, peregrinam, & satis laboriosam in perquirendô passus ejus in corpore juris existimat Guido Papa in tract. singul. de Pœnitent. jur.) meritò dissertationem nostram ordimur ab eò quod in principiò in omnibus disputationibus ex sententiâ Aristotelis *l. 11. Metaph. c. 5.* & Ciceronis *l. 1. de Orat. §. 54.* fieri oportet, ut quid illud sit, de quò disputatur, explanetur.

II. Ea explanatio constat interpretatione nominis, & definitione rei ipsius. In illâ primum caput occupat scrutinium significationis ex aliis unde oritur, non solum secundum affectiones vocis & proprietates Grammaticas, sed vel maximè ex inquisitione Dialecticâ causæ & rationis, cur nomen tale sit impositum isti rei, *Forsterus l. 2. Observ. c. 1.* quâ præcipuè olim valuisse Stoicos, ait Cicero *l. 1. de Offic.* & polluisse Labeonem refert Gellius *l. 13. Noct. Attic. c. 10.* eosq; sequi Ictos nostros ex lectione Pandectarum manifestum est.

III. Operæ ergo erit Pœnitentiæ tam Grammaticam, quàm Dialecticam originationem explorare. Et illa quidem Antiquorum, quæ apud jam citatum Gellium *l. 17. Noct. Attic. c. 1.* exstat, pœnitere ab eò, quod est penè & à penuriâ deducendum à re nostrâ alienior est; significat enim pœnitere tunc idem quod indigere: quo sensû Apulejum in *Apolog.* juvenem neq; corpore, neq; animò, neq; formâ pœnitendum dixisse notat Scipio Gentilis in *Comm. ad d. Apol. n. 92.*

IV. Verum arbitramur, quod Glossa in *Rubr. Dist. 1. de Pœnitent.* docet, pœnitentiæ nomen descendere à verbò pœnitere. At nunquid hoc verbum ex vocibus, pœna & tenere, sit compositum, quemadmodum nonnulli *arg. c. pœnitentia 4. Dist. 3. eod.* volunt,

an derivetur à pœnâ, ut aliis (adversante licet Varrone l. 4. de Lingu. Latin.) placet, parùm certè interest : utrobique eadem militat ratio, quod in iis, quorum nos tædet, piget, pudet, pœna quædam esse videatur.

V. Magnoperè verò se nobis commendat Notatio Dialectica, quam Erasmo Roterodamensi tribuunt, nimirum *pœnitere* dici à *ponè tenendo*, quod est posterius consilium priore repudiato capeffere, cui appellationes græcæ *μετανοίας, μεταμελείας*, & aliæ à Julio Polluce l. 6. *Onomast. c. 20.* collectæ respondent; quæq; ad significationem, quam in Jure civili nomen habet, nos manû quasi ducit.

VI. Etenim, quod alterum caput est interpretationis nominalis, pœnitentiam considerant plures disciplina, unde etiam plures *σημασίας* habet, è quibus præprimis indicanda huic nostro instituto conveniens. Proinde removemus primò significationem Theologicam, quâ tum pro dolore ex agnitione peccati, & impietatis conceptò, tum pro universâ hominis peccatoris cõversione accipitur. *Gerhardus Tom. 3. Loc. Comm. Theol. de Pœnit. c. 2.*

VII. Amandamus quoq; eam pœnitentiæ notionem, quâ Philosophia Moralis considerat, in quâ importat passionem animi, (quam aliqui virtutem appellant,) sive adfectum laudabilem, quò non sine dolore, vel tædiò vel verecundiâ emendatum cupimus, quod prius perperam egimus, cum proposito sequendi meliora. *Simplicius in Comment. ad Enchir. Epictet. c. 38.*

VIII. Insuper etiam habemus illam pœnitentiæ usurpationem, quæ apud Juris Canonici Interpretes in usu est, & inde Canonica nuncupari potest, pro externis signis resipiscentiæ, qualia sunt confessio publica, & satisfactio pro delictis per opera à Pœnitentiariis imposita. *c. ecce nunc. 39. c. perfecta 40. Dist. 1. c. pœnitentia 4. Dist. 3. de Pœnit. Rubr. & t. t. X. de Pœnit. & remiss. Turcremata in Comm. ad proœm. d. Dist. 1. v. his breviter n. 31. Gregorius l. 2. Synt. Jur. Civil. c. 8. n. 1.*

IX. Propria autem & legalis Pœnitentiæ significatio est, quâ sumitur pro quâcunq; consilii, aut propositi, placitive, ex quò alicui jus vel datur, vel aufertur, immutatione, & actûs sive nego-

negocii aut facti circa jus & justum versantis obortâ displicentiâ,
& hinc oriunda ejus correctione. *arg. l. si judex 41. ff. de Minor. l. si pe-*
suniam 5. §. item si quis 2. ff. de Condict. caus. dat. caus. non secut. l. cum his
status 32. §. pœnitentiam 3. ff. de Donat. int. vir. & uxor. Baldus in l. 1.
n. 29. C. de furt.

X. Unde pro vocabulô pœnitentiæ in legibus *συνούμωσ*
positum invenitur mutatum consilium, *l. quid sit 17. §. 1. ff. de edil.*
edict. l. qui eâ mente 65. ff. de furt. mutata voluntas, l. si convene-
rit 18. ff. de jurisdict. l. si pœnituit 7. ff. de divort. & repud. ambulato-
ria voluntas, l. cum hic status 33. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l.
quod si iterum 4. ff. de adim. vel transfer. legat. contraria voluntas,
priori scilicet placitô, *l. 1. C. simancip. ita fuer. alien. ut manumitt.*

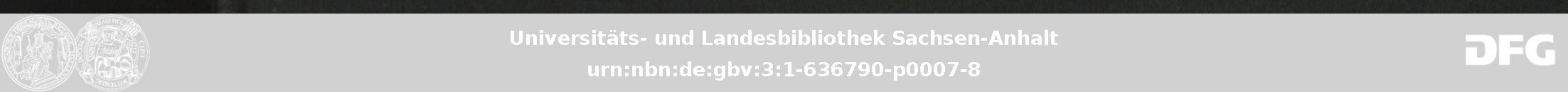
XI. Sic ibidem pro pœnitere legitur mutare consilium, *l.*
nemo 75. ff. de R. J. mutare voluntatem, l. servum 44. §. si area 4. ff.
de legat. 1. desistere, decedere, l. Papinianus 8. §. meminisse 14. ff. de
inoffic. testam. recedere, pr. J. de Emt. & Vendit. discedere, renuncii-
are, l. sicut 5. C. de O. & A. nuncium remittere. l. in po testate 10. ff. de
sponsal. l. profectitia 5. §. ult. ff. de jur. dot. variare. l. nonnunquam
8. ff. de Collat.

XII. Atq; hæc de interpretatione nominis Pœnitentiæ, cu-
jus substantiam, & conceptionem propriam definitio ostendit,
quæ totius exactæ & methodicæ disputationis fundamentum est,
ut inquit Everhardus *in Topic. Legal. loc. à Definitione n. 4.* Cùm
autem ab Auctoribus nostris nulla tradita sit, ex propriâ senten-
tiâ, & quasi in experimentum concinnatam damus sequentem :

XIII. POENITENTIA est RETRACTATIO JU-
DICII ANIMI, IN EO, QUOD DE JURE MALE NO-
XIEVE ACTUM EST, AD PRISTINUM STATUM
RECUPERANDUM, AC DAMNUM VEL OMNE VEL
EX PARTE AVERTENDUM SECUNDUM LEGES
DECLARATA.

§. I.

XIV. Huic definitioni ut sua constet veritas, singula ejus
verba expendere & exponere convenit. Et generis locum obti-

etinet retractatio, quæ est iterata, & ex integrò instituta tractatio e-
jus quod actum est. *l. non solum 39. §. ult. ff. de Proeur. l. un. C. de sen-
tent. adv. fisc. lat. retract. lib. 10. junct. l. un. C. de sentent. experic. re-
citand. & l. in fraudem 45. §. quoties 8. ff. de jur. fisc. Nov. 82. c. 12.*

XV. Additur, *judicii animi*, eò sensû, quò retractatio erro-
ris dicitur in *l. calculi 8. ff. de admin. rer. ad civit. pertin.* Judicium
animi verò denotat hîc voluntatem, quæ deliberatione, destina-
tione, & certâ scientiâ, liberè & non coactè ad aliquid conficien-
dum, vel expediendum movetur. *arg. l. quicquid 48. junct. l. in to-
tum 76. & ibi P. Faber. n. 24. l. pupillus 189. ff. de R. J. l. obligari 43. ff.
O. & A.*

XVI. Dicitur porrò in eâdem, *in eò quod de jure malè noxi-
ève actum est*, ut cognoscatur per pœnitentiam retractari quod ac-
tum est etiam *judiciò animi*, sive, ut Baldus in *l. quidam 20. n. 16.
C. de jur. delib.* loquitur, deliberatâ animi acceptatione ejus, quod
placuit, sed quod post aliquod tempus *ἐκ δευτέρων φρονίδων* dis-
plicere cepit, & aliter, imò in contrarium agere conducibilis vi-
detur.

XVII. Id confirmatur ex oppositò ejus, quod est perseve-
rantia; *d. l. quicquid 48. ff. de R. J. l. donatio 3. de donat. int. vir. &
uxor.* quæ cum sit *ἔμμονος διάκρισις τῆς διανοίας*, i. e. stabilis cou-
tinuatio *judicii animi*, sicut ex traditis à P. Fabrò *ad d. l. 48. n. 12.*
colligitur; consequens est, pœnitentiam esse *ἐτεροίωσιν βραχεί-
ας διανοίας ἢ ἐσλήματ*, i. e. alterationem, sive transmutatio-
nem brevis *judicii* aut *consilii* in aliud, *arg. l. qui eâ mente 61. ff. de
furt. l. 1. C. de Revoc. don.*

XVIII. Unde cognoscitur *primum substantiale requisitum*
pœnitentiæ in actu in quò pœnitet, scilicet *gestio* ejus *consultò non*
temerè, spontè non coactè, destinatò non dubitanter perfecta; nam
pœnitet nisi in voluntariis rebus propriè non dicitur; *Gellius l. 17.
Noct. Attic. c. 1.* & id est *judiciò facere*, cui nihil magis contrari-
um quàm impetus, & ignorantia; *l. quicquid 48. ff. de R. J.* sicut
voluntati & animo error vis, & metus. *l. nihil 116. ff. de R. J. l. cum
testamentum 8. cum seq. C. de Jur. & fact. ignor.*

Atq;

XIX. Atq; ideò actus impetù quòdam animi gestus, veluti cùm per ebrietatem ad eum venit, *arg. l. prospiciendum 11. §. pen. ff. de pen.* aut cùm ex lasciviâ vel levitatis insaniâ suscipitur, *arg. l. omne 6. §. qui se vulneravit 7. ff. de re milit. l. un. C. si quis Imper. maledix.* pœnitentiâ retractari non rectè dicitur. Quamvis enim hujusmodi actus aliquando rescindatur, id tamè fit, quòd propter defectum veri iudicii animi subsistere non potuerit. *arg. c. unusquisq; 8. XXII. q. 4. cap. à crapulâ 14. X. de vit. & hon. cleric. junct. §. furiosus 8. cum seq. J. de Jnut. stip. Borcholt. de Pact. c. 3. n. 13. Alber. Gentilis l. 3. de Nupt. c. 8.*

XX. Eòdem modò se res habet cum actù per ignorantia factò, quæ non supina, sed probabilis; nam & hæc ab observatione ejus, quòd actum est, excusat, *l. 3. l. pen. §. sed facti 2. ff. de jur. & fact. ignor. l. tutor. 16. §. 1. ff. de pignor. act. l. cum sex menses. 55. ff. de edil. edict. l. heredem 17. ff. de his, quæ ut indign. & negocium vel impedit, atque retractari facit. l. ult. C. de jur. & fact. ignor. l. qui cum tutoribus. 9. §. qui per fallaciam 2. ff. de transact. l. etsi consensum 15. §. 1. cum l. seq. ff. de contrab. emt. Costa de Fact. scient. & ignor. inspect. §. n. 1. & 20.*

XXI. Sic etiam errore actum retractari, & venia ejus impetrari, *§. si quis agens 33. v. sanè si tam magna. J. de Act. l. ex emtò 11. §. si quis virginem 5. ff. de act. emt. l. calculi 8. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. & quòd vi metuvè gestum rescindi, nec ratum esse solet, l. 1. l. metum 9. §. sed quòd Prætor. 3. l. si mulier 21. §. 1. cum l. seq. ff. quòd met. caus. non tamen per pœnitentiam interpositam, sed propter nullitatem ipsa principia actus vitiantem. l. si per errorem 15. ff. de jurisdict. l. in omnibus 57. ff. de O. & A. l. si privatus 17. ff. qui & à quib. manum. Dd. ad l. in totum 76. ff. de R. J.*

XXII. Ex quò elicitur *secundum substantiale* requisitum, *constantia actus in quò pœnitet*: idque indicant verba definitionis, *in eò quòd de jure actum*. Nec enim nostræ considerationis sunt indistinctè omnes actus, qui pœnitentiæ obijciuntur, sed illi saltem qui ad jus pertinent, & ex quibus in commerciis hominum oritur, agentiq; vel datur, vel adimitur, vel

vel alteri etiam confertur, veluti infra §. 4. & in subsequentibus
disputationibus latius docebitur.

XXIII. Eaq; propter in actū, qui jure non subsistit, cujus-
modi alienatio pupilli sine tutoris auctoritate, *l. obligari 9. ff. de
auctor. tutor.* intercessio mulieris pro aliō facta, *l. 1. §. 1. l. si mulier 16.
§. 1. ff. ad SC. Vellei.* & alii quamplurimi, poenitentiae nemo indiget
quod enim ab initio nullum est, quoniam nihil officit, *l. 1. §. ult.
ff. quod quisq; jur. l. nec nos 4. C. de postlim. revers.* retractationem
non desiderat. *arg. l. cum magistratus 4. cum l. seq. C. quand. provoc.
non est necess.*

171
XXIV. Et hoc consequens est *reptio substantiali* designatō
verbis, *malè naxiève actum*; scilicet quoad effectum juris inde ori-
undi, qui bonus, utilis, & proficiuus in ipsō *ἐργω* sperabatur. Cau-
sam quippe poenitendi praebet tum amissa quaedam utilitas, ac
damnum emergens, *arg. l. 32. §. 3. ff. & l. 2. C. de don. int. vir. & u-
xor. l. nonnunquam 8. ff. de Collat.* tum indignatio ex iniquitate fa-
cti alicui concepta, *l. 2. C. de Libert. & eor. liber.* tum pudor ex
propriū turpitudine & infamiā obortus. *l. imperialis 23. C. de Nupt.*

XXV. Quō pertinent & illa definitionis verba, *ad pristinum
statum recuperandum, ac damnum vel omne vel ex parte avertendum,*
finem & effectum poenitentiae demonstrantia. Id enim inten-
dit poenitens, ut factum, quantum possibile, infectum fiat, & a-
ctum pro non actō habeatur; *arg. l. sequitur 4. §. item Labeo 10. ff.
de Usucap.* unde procedit recuperatio deperditae utilitatis, *arg. l.
si pecuniam 5. §. 2. ff. de Condiot. caus. dat. caus. non secut. l. quem poe-
nitet. 5. ff. de Cess. bonor.* & averfio damni vel omni vel aliquā sal-
tem ex parte. *arg. l. quamvis 11. ff. de in jus voc. l. 3. C. de his qui sib.
adscrib. in testam. Nov. 18. c. 5.*

IV
V
XXVI. *Quartum substantiale* requisitum verbis jam rela-
tis insinuatū est *habilitas persona poenitere volentis*, de quā mox
in §. 3. specialiora proferentur. *Quintum* verō est *declaratō re-
tractationis per signa externa* ad producendum effectum juris suffi-
cientia: *arg. l. cum hic status 32. §. sed ubi 4. ff. de Donat. int. vir. & u-
xor.* siquidem leges ea, quae forās non proferuntur, negligunt, &
judicium in mente retentum nullā dignantur efficaciam. *arg. cap.
non*

non potest 21. de prabend. & dignit. in 6to Quintinus ad cap. intelligentia 6. X. de V. S.

XXVII. Oportet autem declarationem istam fieri secundum leges, sive legitime, i. e. iisdem modis, & illò tempore, juxta quos, & intra quod pœnitentiam exercere, leges ordinant. Etenim sicut aliàs ubiq; in jure quomodo & quando formam actûs cujusq; ingrediuntur, quâ non servatâ inutilis redditur, & nihili: arg. l. cum hi 8. §. si Prator. 17. ff. de Transact. l. scire 13. §. consequens 4. ff. de Excusat. ita & suos modos habet pœnitentia, sub quibus fieri debet, mox, sequenti §. 2. indicandos.

XXVIII. Habet quoq; tempus, cujus oportunitas attendenda, si quis effectus ex illâ expectatur; quod pro diversitate actuum diversum est. In genere definiri potest illud, in quò res vel causa adhuc est integra: §. rectè 9. §. mandatum 11. ff. de Mandat. l. ita demum 13. C. de Procur. l. 1. & ult. C. quand. lic. ab emt. reced. l. 2. ff. de rescind. vend. l. cujus bonis 9. ff. de Curat. furios. Paulus l. 2. Sentent. tit. 15. in pr.

XXIX. Integra verò dicitur res vel causa 1. quando reduci potest ad statum priorem: l. sequitur 4. §. item Labeo 10. ff. de Usucap. l. in fraudem 15. ff. de Testam. milit. l. ult. §. si verò 4. v. si putaverit C. de Episc. audient. 2. quandiu negocium nondum est explicatum, sive plenè finitum: d. l. cujus bonis 9. ff. de Curat. furios. Nov. 4. c. 2. v. contra principales. clem. un. de Renunc. 3. antequam tertio jus quæsitum est, nec in ejus præjudicium, aut injuriam pœnitentia retractantis vergit. l. nemo 75. & ibi Dd. ff. de R. J. cap. mutare 38. & ibi Peckius eod. in 6to. junct. l. ult. ff. de pact. §. II.

XXX. Hæc pro explicandâ definitione protulisse jam sufficiat, excipit illa juxta usitatam Disputantium methodum Divisio, & expositio specierum, quas Pœnitentia habet. Summam autem arbitramur illam, quam invenimus apud Donellum l. 14. Comment. Jur. Civil. c. 29. in JUDICIALEM, ET EXTRAJUDICIALEM, quæ dupliciter accipi potest.

XXXI. Primò ut de sumta ab objectò, sive actibus in quibus pœnitet: & ita Pœnitentia Judicialis est, quâ retractantur actus ad judicium sive processum pertinentes, aut propter talem coràm magistratu instituti; qualis est pœnitentia Actoris, arg. l. edita 3. C. de Edend. l. ult. C. de plus petit. Rei, arg. l. de etate 11. §. ult. ff. de Interrog. Judicis, arg. l. post sententiam 9. C. de sentent. & interloc.

B

cantur

cantur actus iudicium sive processum non concernentes, nec ejus intuitu gesti, qui in commerciis & aliis negociis *hominum* cotidie intervenire solent.

XXXII. Deinde ut desumpta à modis, quibus poenitentia ex praescripto Legum expediri debet. Nam vel per simplicem & solam declarationem voluntatis mutatae, modo certa sit, & evidens, resolvere actum male noxiave gestum permittunt, *l. 32. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l. si quis alicui 27. §. qui mandatum 3. ff. Mand. l. si cum dotem 22. §. eò autem 5. ff. sol. matrim.* quod ut plurimum fit: vel certos actus mediante actione (quam iudicium passim nominari Dupondii juris noverunt,) & sententiam iudicis retractare jubent, *l. cum te 6. C. de pact. int. emt. & vendit. l. 1. C. de liber. caus. l. ult. C. de revoc. donat.*

XXXIII. Secundum quae, cum Donellò *loc. citat.* statuimus *Poenitentiam Judiciale* esse retractationem actus male noxiave gesti vel per actionem adversario in jus vocato (unde omnis actionis & iudicii principium proficiscitur, *§. ult. J. de poen. tern. litig.*) institutam. *d. ll. §. l. 2. C. de Libert. & eor. liber. l. his solis 7. C. de revoc. donat.* vel per implorationem officii Iudicis faciendam: cujus exemplum praebet *d. l. 2. C. de Libert. & eor. liber.*

XXXIV. *Poenitentia Extrajudicialis* autem nobis est retractatio actus sive apud magistratum, sive privatim gesti citra interventum iudicii aut iudicis ullum sufficienter declarata. *arg. l. 2. §. ult. C. de error. Advoc. l. de etate 11. §. ult. ff. de Interrog. l. sed si pupillus 11. §. 2. 3. 4. ff. de Instit. act. l. si poenituit. 7. ff. de Divort. l. uxori 22. ff. de Don. int. vir & uxor. Nov. 18. c. 5.* quae aliquando certas sollemnitates deposcit, veluti in Disp. seq. IV. cum de testamento sollemni agetur, apparebit.

XXXV. Porro tam Judicialis, quam Extrajudicialis Poenitentia rursus dispescitur in EXPRESSAM, atq; TACITAM. *arg. l. in ipsius 5. C. famil. hercisc. l. alia 8. C. de his quib. ut indign. hered. aufert. l. si quis ita 3. §. ult. ff. de adim. vel transfer. legat. l. milites 13. §. ult. ff. de re milit. Donellus l. 14. Comm. jur. Civ. c. 29. Menochius de Praesumpt. l. 3. praesumpt. 37. n. 10. Gilbausen p. 7. Arbor. Judic. c. 6. §. 58. n. 5.*

XXXVI. *Poenitentia Expressa* constat verbis lingua figuratis, aut per scripturam prolatis; *l. 1. C. de liber. caus. l. cum profitearis 4. C. de revoc. donat. l. 32. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l. Divi 13. l. libertus 29. ff. de adim.*

adim. vel transfer. legat. junct. l. non figurà 38. ff. de O. & A. quæ si vivâ voce fit, undecunq; cognita effectus suos producit; melioris tamen probationis causâ consultius est, si per testationem, i. e. in præsentia duorum testium fiat. arg. l. si filiusfam. 16. ff. de SC. Macedon. l. 2. ff. de nautic. fœnor. l. qui Roma. 122. in pr. ff. de V. O. junct. l. ubi 12. ff. de Testib.

XXXVII. *Tacita Pœnitentia* tripliciter dici potest; nam tot significationes nomen taciti habet. Primò, quæ non ex verbis ipsis, sed ex consequentiâ orationis colligitur, veluti ex translatione legati præsumitur mutatio voluntatis, & per eam ejus ademptio. *l. quod si alii 7. ff. de adim. vel transfer. legat.* Secundò, quæ ex rei naturâ aut influxû juris consequitur; exemplò sit, quæ præsumitur in actibus quibus vi ipsâ conditio inest. *arg. l. 1. in pr. & §. ult. ff. de Condit. & demonstr. l. ult. in pr. ff. de legat. 2.*

XXXVIII. Tertiò & præcipuè Tacita Pœnitentia vocatur, quando mutata vel priori contraria voluntas signis & factis declaratur: quæ admodum varia sunt, & multiplicia: pauca vice exempli referemus. In donatione inter conjuges tacitè pœnituisse Donatorem intelligitur ex qualicunq; rei donatæ alienatione, *l. si maritus 12. C. de Don. int. vir. & uxor.* item pignoris datione, *l. 32. §. 4. ff. eod. nec non ex divortio. d. l. 32. §. si divortium 10. ff. eod.*

XXXIX. Sic colligitur pœnitentia ex inductione, & cancellatione scripturæ, *l. nihil 17. ff. de adim. vel transfer. legat.* ex inimicitia capitali obortâ, *l. si quis ita 3. §. ult. eod. l. si inimicitia 9. ff. de his que ut indign. aufer.* ex lini & signorum incisione, *l. pen. C. de Testam.* ex combustione instrumentorum, *l. si apud 2. C. de revoc. donat.* ex intermissione actionis captæ, *l. alia 8. C. de his quib. ut indign. hered. aufer.* ex restitutione fugitivi, *l. 1. §. 1. ff. de fugitiv.* ex reditu desertoris &c. *l. milites 13. §. ult. ff. de re milit.*

§. III.

XL. Descriptis ita pœnitentiæ speciebus, videamus nunc, quæ *persona habiles* sint ad pœnitendum. Et existimamus habilitatem illarum in tribus consistere: 1. ut iudicium animi habeant, nec propter ejus naturalem defectum, aut à lege præsumtam insufficientiam ab actibus juris liberè suscipiendis, & expediendis prohibeantur: 2. ut quæ egerunt sponte suâ egerint: 3. ut id in quò pœnitet fuerit actus

B 2

folius

folius pœnitentis, non alterius simul, ut ipse, qui egit damnum, ex actû gestô proveniens agnoscat, non alius. Hæc enim requisita definitio pœnitentiæ in ambitû suô continet.

XLII. Quamobrem propter defectum primi requisiti pœnitere nequeunt infantes, & infantia proximi; quia hujusmodi ætatis pueri nullum intellectum habent; §. *pupillus* 9. ff. de inutil. stipul. Theophilus in *paraphr.* ibid. proinde nec agendi aliquid de jure facultatem. In his tamen casibus, in quibus patres vel tutores nomine eorum tale quid agere permittuntur, l. *si infanti* 18. C. de jur. delib. l. 1. §. 2. ff. de admin. & peric. tut. quin etiam eos pœnitere possit, si lex non obstat, rationem habet.

XLIII. Eadem est hœc passû conditio furiosi, cujus nulla voluntas, l. *qui servum* 47. ff. de A. vel O. H. nulla actûs constantia, l. 1. §. *furiosum* 12. ff. de O. & A. l. *si à reo* 70. §. pen. ff. de fidejuss. & qui habetur in ipsô *ἐγώ* locô dormientis, absentis, atq; inviti; l. 2. §. *furiosus* 3. ff. de jur. codicill. l. *in eô* 45. §. *deinde* 5. ff. de rit. nupt. l. *ubi* 124. §. 1. ff. de R. J. itaq; pro ipsô curatori ejus, sicut agere, sic quoque pœnitere licet, ubi lex impedimento non est. arg. l. *consiliô* 7. ff. de Curat. furios. junct. l. *si pater* 3. C. eod.

XLIV. Similiter nec prodigo, sed ipsius Curatori facultatem pœnitendi exercere permittitur; siquidem & ille quoad bona furiosum exitum facit, l. *his qui* 12. §. ult. ff. de Tutor. & Curat. dat. & furiosi instar habet. l. *is cui bonis* 6. ff. de V. O. l. *furiosi* 4. ff. de R. J. Quod etiam intelligendum est de omnibus, qui rebus suis superesse non possunt, & propterea in curâ aliorum vivunt, §. *sed & mente captis* 4. J. de Curat. d. l. 12. ff. de Tutor. & Curat. dat. l. 2. ff. junct. l. *si pater* 3. C. de Curat. furios.

XLV. Pari gradû cum his venit meretrix, si admittimus, quod Accursius in l. *& mulieri* 15. ff. eod. & Cujacius in *Comm. ad Paul. l. 3. sentent. tit. 4. §. 6.* adserunt, mulierem luxuriosam, cui bonis & facticni testamenti interdicitur, significare meretricem. Verùm melior videtur sententia Fornerii, l. 2. *selection. c. 5.* qui loca jam notata accipienda esse docet de muliere, quæ sicut Quartilla & Tryphæna Petroniana nepotatationi indulget, & petulanter, sumtuosè, atq; prodigè vivit, cum honestam esse oporteret: maximè, quia meretrices quoq; testamenti factionem habuisse claret ex historiâ Fecennia Hispalæ meretricis apud Livium l. 39. c. 9.

Acce-

XLV. Accedamus jam ad pupillos pubertati proximos, & qui rem, quam agunt, intelligunt. Horum actus, ex quibus ipsi aliis devinciuntur ubiq; ferè gentium legibus infirmantur, & jure quidem civili adeò, ut ex illis nec naturalis obligatio nascatur: *l. quod pupillus 41. ff. de Condi& indeb. l. Julianus 13. §. si quis à pupillos 29. ff. de A& emt. l. pupillus 59. ff. de O. & A. nisi Tutoris auctoritas intervenerit; pr. J. de A& Tutor. l. more 8. ff. de A. vel O. H. vel locupletior inde factus sit. l. naturaliter 13. §. 1. de ff. Condi& indeb. l. pupillus 5. ff. de A& tutor. Cujacius in l. si pupillus 59. ff. de V. O. Vultejus Discept. Scholast. c. 16.*

XLVI. Ex quò inferimus, si pupillus sine tutore auctore egit, quod ipsi detrimentum adfert, vel malè cecidit, non opus ei esse pœnitentiâ; per ea, quæ dicta sunt supra §. 1. th. 24. si autem actus cum auctoritate tutoris gestus pœnitentiæ indiget, absq; tutoris auctoritate interveniente illam legitimè declarari non posse; siquidem naturæ cõvenit, unūquodq; dissolvi eò modò, quò est colligatum. *l. nihil 35. ff. de R. J.*

XLVII. In delictis tamen, & causà doli commissi ex jam recentis personis sine adstite jure optimò pœnitere potest, quæ ad pœnam firmiter obligantur; nimirum pupillos doli capaces, *l. sed & si 5. §. 2. v. quod si impubes ff. ad L. Aquil. l. impuberem 23. ff. de furt. furiosos, qui intervalla sanæ mentis habent, l. Divus 14. ff. de Offic. Præs. l. apud Celsum 4. §. de dolò 26. ff. de dol. mal. & met. except. dementes quoq;, & magis prodigos, arg. l. pen. ff. de incend. ruin. naufrag. Vazquius de success. resolut. l. 1. §. 3. n. 40. Clarus l. 5. sentent. §. fin. qu. 60.*

XLVIII. Sed quid de Minore XXV. annis statuendum? Distinguiamus inter eum, qui curatore caret, & eum, qui curatorem habet. Priorem pœnitere posse indubium: nulla enim in agendo inter eum & majorem est differentia: arg. *l. obligari 43. ff. de O. & A. & adjuvanda talium pœnitentiæ introductæ sunt restitutiones in integrum, per quas judicialiter pœnitet in actibus & causis, in quibus majorum pœnitentia est frustranea, l. si curatorem 3. C. de in int. restit. l. un. C. si in Commun. ead. caus. & titulis pluribus sequentibus.*

XLIX. At circa pœnitentiam posterioris distingvendum inter actus: nam ubi absq; auctoritate curatoris ille non subsistere potuit, *d. l. 3. C. de in integr. restit. Lyclama l. 7. Membran. ecl. 15. Forsterus de pact. c. 5.* evidens est, absq; eadem nec valere posse minoris pœnitentiâ, arg. *l. ferè 153. ff. de R. J.* ubi verò auctoritas necessaria non est ad

firmiorem actus, veluti in matrimonio, *l. sciendum 20. ff. de rit. nupt. & restitutione fideicommissi, l. 1. §. fuit 3. ff. ad SC. Trebell.* ibi nec ad poenitentiam, *arg. l. prout 80. ff. de solut.*

L. Atq; hæc distinctiones vigent in actibus, qui fiunt extra iudicium. Ast in actibus, qui coram magistratû geruntur, si poenitentia in illis locus datur, curatorem adhiberi oportet, ut rata sit minoris poenitentia: quoniam sine eò personam in iudiciò standi non habet, *§. invitati 2. §. de Curat. l. 2. C. qui legit. person. stand. in jud. hab. l. in universis 11. C. qui tutor. vel curat. dar. poss.*

LI. Minoribus sociamus mulieres, quas imbecillitate sexûs, consilii inopiâ, & rerum civilium ignorantia laborare prudentes docent, *l. 2. §. verba 2. ff. ad SC. Vellejan. l. regula 9. ff. de jur. & fact. ignor.* Eaq; propter moribus apud nos receptum, & constitutione D. Augusti Electoris Saxoniae sancitum, *p. 2. c. 15.* ut quæ mulier non solum in iudiciò, sed etiam extra illud (quod jure Saxonico communi dubium erat, teste Rosâ in not. ad Moller. add. const. n. 2.) egit, non valeant, nisi adhibita sit auctoritas curatoris, exceptis certis casibus ibi nominatis.

LII. Cum quibus concordat Jus Civile antiquum, (Justiniano dispar) eodem enim etiam foeminis puberibus tutor perpetuus, similis curator minoris, dabatur, qui quidem earum negocia non administrabat, sed auctoritatem solum interponebat in iudiciis, obligationibus, gestione negotiorum civilium, confectioe testamenti, manumissione, & alienatione mancipiorum. *Ulpianus in fragm. Inst. tit. 2. §. 11. 12. tit. 11. in pr. §. 24. & pen. tit. 20. §. pen. Cicero in Orat. pro Muræ. Livius l. 34. c. 2. & 7. & l. 39. c. 9. Plutarchus in Num. c. 9. Apuleius in Apolog.*

LIII. Porro propter defectum secundi requisiti poenitentia non indulgetur filiisfam. & servis in illis actibus, & negociis, quæ jussu patris dominive susceperunt: quoniam velle non creditur, qui obsequitur imperio patris vel domini; *l. velle 4. ff. de R. J. imperio autem & jussui vis quodammodo subest, l. qui in alienâ 6. §. ult. ff. de A. vel O. H. quæ omnem actionem invitam reddit, & involuntariam. Aristoteles l. 5. Ethic. Nicomach. c. 10. Mantica l. 1. de conjeçt. ultim. volunt. tit. 3.*

LIV. Eadem causa est eorum, quos officium mandata superiorum exequi cogit, non libera voluntas impellit: *arg. l. atquin. 19. §. si libero 2. ff. de negot. gest. l. non videntur 167. ff. de R. J. necessitas quippe*

789.

obsequii excusat, etiam in actû, qui legibus prohibetur, & punitur. *l. liber homo 37. ff. ad L. Aquil. l. Senatus 5. ff. ad L. Cornel. de fals. l. is damnnum 169. ff. de R. J. Grotius l. 2. de jur. bell. c. 26. §. 4. quod tamen fallit in atrocioribus, nefariis, ac naturaliter turpibus delictis, ubi (verbis Plinii l. 3. ep. 9.) ministerium crimen est. l. servus 20. ff. de O. & A. l. ad ea 157. ff. de R. J. Farinacius prax. crimin. qu. 97.*

LV. Tertiî requisiti defectus conspicitur in his, qui pœnitere volunt in conventionibus, quas cum aliis celebrarunt: quia nam illæ non unius, sed duorum pluriumve in idem placitum consensu constant, *l. 1. §. 2. ff. de pact. non nisi omnium partium mutatâ contrariâq; voluntate retrò agi, & resolvi possunt. l. juris gentium 7. §. quinimo 5. cum seq. l. ab emtione 58. ff. de pact. l. pacta conventa 72. in pr. ff. de contrab. emt. l. emtio 3. ff. de rescind. vend. l. 2. C. quand. lic. ab emt. disced.*

LVI. Ex quartô autem requisito sequitur jus pœnitendi personam primam non egredi, nec ad heredes & successores transire: *l. si quis 3. ff. de serv. export. l. cum hic status 32. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l. ult. C. de revoc. donat. utpote quod voluntatis est, d. l. 32. §. 3. eod. quæ morte cessat, & exstinguitur, sed non revocatur. l. locatio 4. ff. locat. conduct. l. ult. ff. qui sin. manum. ad libert. perven. cap. si gratiosè de Rescript. in 6to. Faunnius de Moment. c. 8. n. 1. & 3.*

LVII. Si tamen manifestè constiterit, defunctum habuisse animum pœnitendi, & antequam illum ritè declarare potuerit, fatis præventum decessisse, & heres illud probaverit, tunc ipsi licentia datur, pœnitentiam defuncti exequendi, & legitimè consummandi, *d. l. 32. §. 4. ff. de Donat. int. vir. & uxor. d. l. ult. C. de revoc. donat. Tapia in l. ult. ff. de Constit. Princip. p. 2. c. 18. n. 22.*

LVIII. Nonnunquam verò jus pœnitendi non dependet tantum à voluntate personæ; sed venit ex ipsâ naturâ actûs, in quô pœnitet, exemplô sunt contractus innominati, de quorum naturâ est pœnitentia. *l. ult. ff. de Condict. caus. dat. caus. non sec.* & tunc jus pœnitendi non intercedit cum personâ primâ, sed transit in heredem: *l. 1. C. de rer. permut. utpote succedentem in omne jus defuncti, l. heres 37. ff. de A. vel O. H. & qui non debet deterioris conditionis esse. l. dolia 76. §. 2. ff. de contrab. emt. l. heredem 59. ff. de R. J.*

§. IV.

§. IV.

LIX. Hucusq; de habilitate personarum pœnitentium: restat in hâc generali διασκέψει consideratio objecti sive actuum, in quibus pœnitere permissum, vel nō, nimirum, ut supra *th. 23.* dictum, illorum qui ad jus pertinent, & ex quibus jus oritur. Horum alii fiunt in judiciō, alii extra illud; posteriorum alii sunt liciti, & permissi, alii illiciti & vetiti; ex illis rursus alii vocantur ultimæ voluntates, alii actus inter vivos, qui vel unius solius *περὶ γυα*, vel plurium.

LX. Hinc actus, in quibus pœnitentiæ vim specialiter in subsequentibus Disputationibus deducturi sumus, in quinque classes distribuimus; & primæ classis nominamus *Facta*, ejusmodi scilicet actus quos quis sibi soli facit extra judicium, ex quō vel sibi vel alteri jus aliquod datur, vel aufertur, *arg. l. verbum 218. ff. de V. S. l. factum 155. ff. de R. 7.*

LXI. Secundæ appellamus *Conventiones*, quâ voce designantur omnes actus, in quibus, qui inter se agunt, negocii contrahendi, & transigendi causâ conveniunt, sive ambæ partes ex illâ obligantur, sive tantum alterutra: est enim nomen generale, *l. 1. §. conventionis 3. ff. de pact. l. in omnibus 55. ff. de O. & A.*

LXII. Tertiæ sunt ultimæ voluntates quæcunq; in quibus aliquis de rebus suis post mortem suam disponit, *l. 1. ff. qui testam. fac. poss. l. ult. C. de Testam. l. fin. §. ult. C. de Codicill. Mantical. 1. de Conject. ult. vol. tit. 4. n. 10.* Quartæ verò maleficia & *κακουργήματα* quælibet, *l. 1. §. 2. ff. de LL. l. 1. ff. si fam. furt. fec. dic. Gregorius l. 50. Syntagm. Jur. Civil. c. 1. n. 5.*

LXIII. Denique in quintam & ultimam collocamus judicium, per quod vocabulum hîc intelligimus omnes actus, qui coram magistratû, & eō qui juris dicendi potestatem vel ex mandatō ejus, aut delegatione, aut ex voluntate partium habet à litigantibus, aut ipsōmet instituuntur, & exercentur, prout supra significatum §. 2. *th. 31.* Et tantum hâc vice,

ΔΟΞΑ ΘΕΩ,

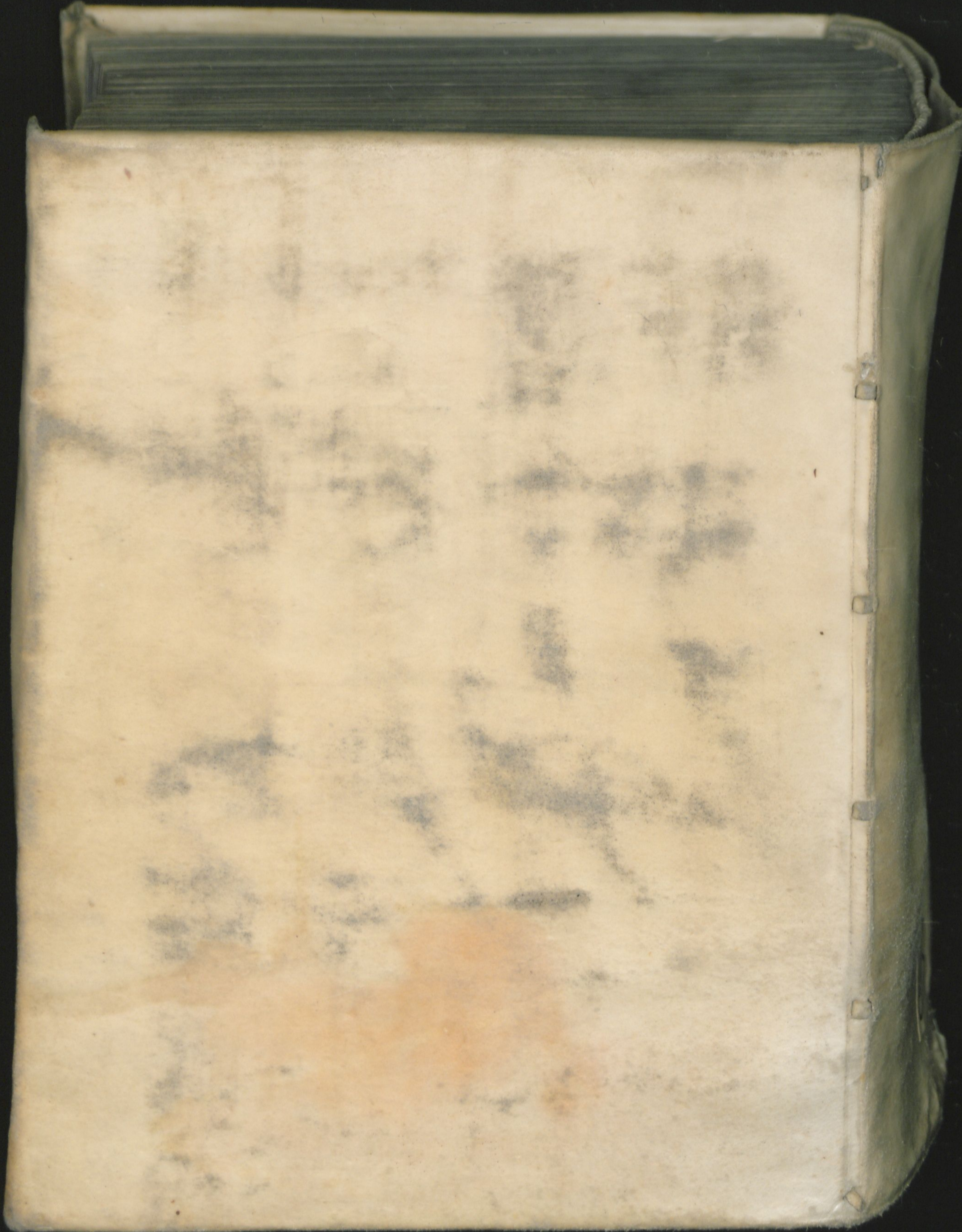
00 A 6343

ULB Halle 3
002 928 566

1. Rubre ✓ VD 17

782.

12
TRXH!
O JURIDICA
IMA
e
SENTENTIA
NERE

clutæ Facultatis Juridicæ,
ademiâ Lipsiensi

NO clo Ioc XXXVII.

SIDE

O VVIRTH,
U. Doct.

DENTE

LE VVIRTH.

IAE,
AUERIANIS
Ioc LII.

